

ГАТЬКО О.В., ГЛОТОВА О.В., ст..гр. МО-07а
Наук.керівн.: Кулаков В.О., к.т.н., доц.
АДИ ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
м. Горлівка

ПРОБЛЕМИ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ПОДОЛАННЯ

Вивчені причини кризи вугільної галузі в Україні та надані рекомендації щодо їх подолання

Актуальність. Проблеми вугільної галузі й турбота про її стан поки що тільки декларуються й обговорюються, проте ефективних практичних кроків у напрямі стабілізації зроблено дуже мало. Зокрема, ще у 1997 році фахівці Світового банку провели дослідження щодо подолання негараздів у нашій вугільній промисловості. Згідно з розробленою ними програмою реструктуризації шахтарям пропонувалося створення власного бізнесу на пільгових умовах, тобто кредити, бізнес-інкубатори для навчання. Проте через великомасштабну корупцію та діяльність «у тіні» проект реконструкції галузі й подолання збитковості не був завершений і не визнаний успішним [1].

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та аналіз проблем вугільної промисловості в Україні.

Основна частина. Вітчизняна вугільна галузь потребує повного оновлення основних фондів, оскільки понад 30% шахт у країні експлуатуються понад 50 років. Більшість копалень в Україні працюють на обладнанні радянських часів, яке вже вичерпало свій експлуатаційний ресурс, а майже 96% шахт понад 20 років не реконструювали. В парку діючого вугледобувного і прохідницького обладнання частка механізованих комплексів і комбайнів становить лише 30%, а нових навантажувальних машин і стрічкових конвеєрів — лише 15%. На шахтах, де розробляють круті пласти, майже 60% вугілля видобувається відбійними молотками. За даними експертів, сьогодні видобуток ведеться на глибині понад 1000 м, а згодом опуститься ще нижче — до 1500-2000 м, а тому посилюватиметься гірничий тиск, зростатимуть температура й обсяги виділення газу, отже, підвищується загроза непередбачуваних викидів газу та породи. Перелічені факти свідчать, що вугледобувна галузь зможе розвиватися лише за умови технічного переоснащення загального процесу видобування, в першу чергу очисних робіт. Водночас фахівці стверджують, що Україна має всі необхідні технології для гірничого видобування, проведення вибухових робіт, кріплення гірничих виробіток [2].

Тоді як запаси вугілля мають перевищувати річний видобуток не менше ніж у 1,5 разу, фактично їх частка становить 80%, що, насамперед,

пов'язано з незадовільним станом фінансування підготовчих робіт. Так, тільки за останні п'ять років через недофінансування робіт на вугледобувних підприємствах забезпечено введення в експлуатацію лише 213-ти очисних вибоїв (54% від запрограмованого рівня), при цьому вибуло з експлуатації 236 лав[3].

Не можна не згадати й про високу смертність українських шахтарів на виробництві: за даними фахівців Національного гірничого університету, в Україні 1 млн. т вугілля коштує двох шахтарських життів, що є неприпустимим. (У Європі на 100 млн. т. втрачається 1 життя шахтаря, у США — 0,03, у Росії — 1,1). Безперечним лідером за кількістю смертей є донецька шахта імені Засядька. Кожні 174 тис. т. вугілля, що видаються на-гора, забирають життя одного шахтаря, тобто майже 6 людських життів на мільйон тонн чорного золота.

Треба наголосити: навіть у разі збільшення фінансування промисловості з держбюджету, обсяги видобутку вугілля неухильно скорочуватимуться. І хоча ціни на нього підвищуються, українське вугілля поступово стає дефіцитом. Така тенденція спричинена найважчими у світі гірничо-геологічними умовами видобування вугілля: на такій глибині шахти працюють лише в Україні й Німеччині. Щороку доводиться заглиблюватись ще на 70 м, крім того, пласти вугілля часто завтовшки метра.

Для видобування 1 млн. тонн вугілля в розвинутих країнах потрібно близько 1300 робітників, а в Україні використовується трудовий потенціал 3600 людей, що пояснюється відсутністю сучасного устаткування, яке може замінити використання людської праці та зменшити випадки травматизму й загибелі шахтарів. Варто зазначити, що в Україні вугілля видобувається в підземний спосіб із глибин у середньому 500-1000 м, а у країнах Заходу в надземний спосіб та із застосуванням сучаснішого технічного устаткування.

Отже, головними причинами кризи вугледобувної промисловості є такі [2]:

- високий рівень спрацювання основних фондів;
- недостатній обсяг капіталовкладень та інвестицій;
- низька конкурентоспроможність вітчизняного вугілля через його високу собівартість і невисоку якість;
- несправедливий розподіл господарського результату між підприємствами, що працюють у ланцюжку виробництва кінцевого продукту (металу, електроенергії);
- відсутність чіткої моделі фінансової підтримки виконання наукових робіт за пріоритетними напрямками розвитку вугільної промисловості;
- невідповідність цін на гірничошахтне устаткування й вугільну продукцію, що вимагає обмеження монополю високих цін заводів-

виробників.

З метою поліпшення функціонування підприємств вугільної промисловості необхідно:

- запровадити на очисних і підготовчих роботах комплексну механізацію і автоматизацію, удосконалити організацію праці і виробництва, реформувати систему управління гірничим підприємством;

- підвищити рівень продуктивності праці, виявити резервні зниження витрат на видобуток вугілля, встановити жорсткий контроль за цими витратами;

- розробити механізм видобування і використання газу метану в господарській діяльності, а також заповнення проміжних місць після видобування вугілля породою;

- вжити заходів для зменшення плинності кадрів, особливо керівного складу, та підвищити рівень відповідальності керівників;

- створити на підприємствах застрахований фінансовий фонд для підтримки належного екологічного стану території вугільних підприємств (можлива часткова акумуляція ресурсних платежів у місцевому бюджеті);

- надати пільги щодо оподаткування прибутків підприємств вугільної галузі.

Висновки. Таким чином, для виходу із кризового стану вугільна галузь потребує докорінної зміни ставлення до неї, в першу чергу з боку органів державного управління й контролю.

Бібліографічний список:

1. Вугільна промисловість напередодні СОТ // Дзеркало тижня. — 2009. — № 8 (637). — 3-7 бер.

2. **Амоша О., Логвиненко В.** Актуальні проблеми розвитку вугільної промисловості України. — 2005. — № 9. — с. 84-88.

3. **Гришко Н.** Управління витратами вуглевидобувного підприємства: функціональний аспект // Економіст. — 2007. — № 5 — с. 34-37.

4. Економіка, організація та планування діяльності вугільних підприємств. Навчальний посібник. — 2-ге вид., випр. і доповн. — Львів: «Монополія 2006», 2007, — 348 с.